

קנ באר הגולה

הלכות תפלה סימן קכה

קכה דיני קדשה, ובו ב' סעיפים:

א הרא"ש בחשוקה
ב ד' זבתי יוסף
ב תרומת השקן

א (א) * אין העבד אומרים עם שליח-צבור 'נְקַדְשֶׁךָ' (ב) * אֵלֶּא (ב) [6] שוֹתְקִין וּמְבַנְיִן לְמָה שְׁשָׁלִיחַ-צְבוּר אָמַר עַד שְׁמִינֵי עֶבְדֶּךָ, וְאֵז עֹנִים הַצְּבוּר (ג) [3] (א) 'קְדוּשָׁתְךָ' ב' טוֹב (ד) [בְּלֶזֶן (א) [ג] וּבְגִלְיוֹ בְשִׁעָה שְׂאוֹמֵר קְדָשָׁה עִם שְׁלִיחַ-צְבוּר. ה' (ה) וְיֵשׁ לְשֵׁא (ז) [ד] (ו) הַעֲנִים לְמָרוֹם בְּשִׁעָה שְׂאוֹמְרִים קְדָשָׁה, (ז) וְכֵן

שְׁעָרֵי הַשּׁוּבָה

[6] שוֹתְקִין. עב"ט. וְעַן בְּסֵפֶר הַפְּנּוּת, בְּשִׁנְיַע הַשֵּׁ"ץ לְקַדְשֶׁךָ צָרִיךְ לְחַזֵּר וּלְפַסֵּעַ 'פְּסִיעוֹת' לְפָנָיו בְּמִקוֹם שֶׁהָיָה עוֹמֵד בְּתַפְּלַת הַלַּחַשׁ, וְיִסְתַּם עֵינָיו בְּכַוְנָה נְמוּדָה כו'. וְכֵן תְּבוּת אֵלוֹ נְקַדְשֶׁךָ וְנַעֲרִיכֶךָ (הוא מְנַהֵג סְפָרַיִם לומר בן בְּכָל תַּפְּלַת שְׁחֵרְתָּ, וְלִהְיוֹת שְׂפָנוֹתָי נִרְאָה שִׁ"ל תְּבוּת נְקִישׁ אֶת שִׁמְךָ בְּעוֹלָם) בְּקוֹל רֵם וְגַם קְרוֹשׁ קְרוֹשׁ וְיִשְׁאָר יֵאֵמַר תְּבוּת בְּתַבְּחָה עִם הַשֵּׁ"ץ, עַן שֶׁם, וְקִצְצָה הַיָּבֵיב הַבְּחֵ"ט וְקָצַר: [3] קְדוּשָׁה. עב"ט. וְעַן בְּכַרְוֵי בִשְׁם מַהֲרֵי מוֹלֵכִים שְׁחוֹלֵק עַל הַלֵּקֶט וְסוֹבְרָא לֵה דָּלָה יֵאָז וְצָרִיךְ לְעֻנּוֹת פֶּעַם אַחֲרָיִם עַן שֶׁם: [ג] רְגִלְיוֹ. עב"ט. וְכַתּוּב בְּשֵׁם הָאֱרֵז וְיָלֵד שְׁצָרֶיךָ לְעוֹמֵר בְּסִלְכֵי תְּהִיָּוֹת לְכֹהֵן הַרְגֵּלִים בַּעַת הַקְּדוּשָׁה שְׁשִׁמְתִּין יְהִי וְדוּמֹת כְּגֹל אֶחָד בְּלִבְךָ כו' עַן שֶׁם: [ד] הַעֲנִים. עַן כָּאִי הֵיטֵב וְכֵן דַּעַת הָאֱרֵז פִּתְשֵׁי וְכַמְשִׁיל, וְעַן בְּטוֹר בְּשֵׁם ה' סִיּוֹלָת: [7]

בְּאֵר הַיֵּטֵב

(6) שוֹתְקִין. וְגַם קְדִישׁ א"ל עִם הַחֲזוֹן, וְאֶפְלוֹ לְלַמֵּד אֶסוּר אִם לֹא בְשִׁעָה שֶׁהַחֲזוֹן מִנְּגוֹן בְּשִׁעַת הַנְּהוּן לֹא בְשִׁעָה שְׁמַחְתָּךְ הַאוֹתִיּוֹת. וְאֵינוֹ נִקְרָא קְדוּשָׁה אֵלָּא נְעֲרִיצֶךָ וְכו'. לְעַמְתָּם וְכו'. וְיִדְבְּרֵי וְכו'. אֲבָל שָׂאֵר הַנֶּפֶשׁ שְׁמוֹסִיפִין בְּשִׁעַת אֵינוֹ בְּכָלל קְדוּשָׁה, וְיֵז וְיֵלֵל ס"ו סו ס"ק ז. וְהָאֲרִ"י ז"ל קָתַב שִׁי אֵמַר כָּל הַקְּדוּשָׁה בְּלַחַשׁ עִם הַשֵּׁ"ץ, עַן בְּסֵפֶר נְגִיד וּמַצְנֵה דף צו ע"ב. בְּשִׁבְתָּ אֹמְרֵי מִדְּבַר הָאֵמוּר בְּקִמְצוֹ, ס"ח ס"י תתה. וְיִרְאֶה הַשֵּׁ"ץ לְסַטֵּם לְעַמְתָּם וְכו'. וְיִדְבְּרֵי וְכו'. קִדְשׁ שִׁתְּחִילוֹ הַהֵקֵל בְּרוּךְ וְיִמְלֶךְ, ס"ח ס"י תתו: (3) קְדוּשָׁה. מִי שְׂאֵמַר קִק"ק וְגִדְרוֹן הַשֵּׁ"ץ הֵיזָה בְּקוֹרָא נָה אֵל זָה וְצָא, הַלֵּקֶט ח"ב ס"ו קסו: (2) רְגִלְיוֹ. בְּסוּד וְהַגְּלִיטִים רָגַל יִשְׁנֶה. וְצָרִיךְ לְכַוֵּן בְּיֹתֵר בְּקְדוּשָׁה לְקַדְשׁ אֶת הַיָּיִת כְּבִי שְׁשִׁבְרָה עֲלָיו קְדוּשָׁה מְלַמְעֵלָה וְיִכּוֹן לְקַטֵּם מ"ע וְנִקְדְּשִׁמִּי בַתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְהָאֲרִ"י ז"ל הֵיזָה מְנוּחֵי מֵאֵד עַל זֶה: (7) הַעֲנִים. וְהֵיזָה שִׁיְהִי סְגוּרָתָא אֲבָל לֹא

בְּאֵר הַלְבָּה

* אֵין הַצְּבוּר וְכו'. עַן בְּמִשְׁנֵה בְּרוּחָה, וְהוּא מְתַצֵּיחַ הַשֶּׁקֶל. וְהוּא מְתַלְשָׁן צָרִיךְ שֶׁל הַנְּרִיז כַּמֵּד דְּבִנְי מִלִּי לְחִידִי שְׂוֹדָה לומר 'קְדוּשָׁה'. אֲבָל אִם לֹא הִתְקַל לְרַעוֹ לומר, מִסַּר מְדִינָה אֶפְלוֹ שְׂלֵא עִם הַשֵּׁ"ץ בִּיחָד, אִף שְׂמַפְל מְקוּם אֵין לְכַתְּחֵלָה לְהַתְּהַגֵּה כּו', וְכִמוֹ בְּקְדִישׁ שְׁעוֹנֵי הַצְּבוּר אִמֵּן יֵהָא שְׂמָה וְכָא אַחַר יִתְגַּדֵּל שְׂאוֹמֵר הַשֵּׁ"ץ, כֵּן בְּקְדוּשָׁה יֵשׁ לְכַתְּחֵלָה לְעֻנּוֹת 'קְדוּשָׁה' ו'בְּרִיךְ' אַחַר 'נְקַדְשֶׁךָ' או 'נְקַדְשֶׁךָ' שְׂאוֹמֵר הַשֵּׁ"ץ. וְכֵן מְשַׁמֵּעַ בְּכַאוֹר הַגְּבִירָא, וְהוּא הוּא הַשֵּׁעַם שֶׁל הַשְּׁלֵמָן צָרִיךְ שְׂתַכַּב: אֵין הַצְּבוּר וְכו', דְּמַשְׁמַע דְּאֶפְלוֹ אִם יִרְעוֹ כֹּל הַצְּבוּר לומר בְּסִיפֵן אֵין כְּדָא לְכַתְּחֵלָה. וְכִמְנַגְוֵי שְׂעֻנָּה הַעוֹלָם לומר 'קְדוּשָׁה' הוּא עַל-פִּי כַּתְּבֵי הָאֲרִ"י שְׂחִבִּיא מְטַנְ' אַבְרָהָם, או 'שְׂפּוֹכְרִין כְּהַשֵּׁ"ץ כְּסִיעֵי קָטָן א': * אֵלֶּא שוֹתְקִין וְכו' וְאֵז עוֹנֵי הַצְּבוּר 'קְדוּשָׁה'. עַן בְּמִשְׁנֵה בְּרוּחָה כַּמָּה שְׂתַכַּבְנוּ שְׁצָרִיכִין לְחַזֵּר שְׂלֵא לְהַתְּחַדֵּר אַחַר הַצְּבוּר או לְהַקְדִּים, כִּי אֵין אֹמְרִים דְּכַר בְּשִׁבְרָדְשָׁה פְּחוֹת מְעֻשְׁנָה, וְעַן לְעִיל סוּף סִימָן קַד מַה שְׂתַכַּבְנוּ שִׁבְס'9, וְהַמְשַׁקְנָא לְעֻנּוֹ שְׁלִיחַ-צְבוּר אִם הוּא מְקוּבֵץ גַּם כֵּן לומר קְדוּשָׁה וְכַרְוֵי10) בְּשִׁעָה עִם הַצְּבוּר11), כִּי הֵלֵל הוּא אֵינוֹ מוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ מִן הַכֵּלל וְהָא אֹמֵר נְקִישׁ וְכו', וְאִף יֵאֵמַר אַחֲרַיִךְ שְׂלֵא בְּעֻשְׁנָה? וְאֵין לומר כִּיֵּן דְּהַשֵּׁ"ץ עוֹמֵד לְהוֹצִיא רַבִּים וְדִי חוֹבָה חֲשׁוֹב כְּצְבוּר, זֶה אֵינוֹ, דְּהָלֵא קְדוּשָׁה הַצְּרִיכֵי תְּנִיל לְכָל אַחַר מְשֻׁמְעִים לְאִמֵּר בְּעַצְמוֹ קְדוּשָׁה וְכו'. וְאִפְשָׁר כִּיֵּן דְּהַעוֹמֵד בְּתַפְּלָה, קוֹמֵא לֵן בְּסִימָן קַד סִיעֵי דִי דִישַׁלַּח וְיִכּוֹן לְמַה שְׂאוֹמֵר שֵׁ"ץ כְּדִי לְצַאֵת כְּוֹה, חֲשׁוֹב כְּעוֹמֵד לְהוֹצִיא רַבִּים וְדִי חוֹבָה וְכֹלֵל לומר אֶפְלוֹ אַחֲרַיִךְ. וְאִם מְתַחִיל הַשֵּׁ"ץ או שָׂאֵר יְחִיד לומר קְדוּשָׁה קוֹם שְׂמַרְוֵר צְבוּר אֲמִירְתָּם, כְּדָאִי חֲשׁוֹב כְּצְבוּר [א'ר]:

מִשְׁנֵה בְּרוּחָה

לֵה' אֵתִי נְרוֹמְמָה שְׁמוֹ יְחִדְוִי. וְנִרְאָה (2) דְּהוּא הִדִּין לְעֻנּוֹ "בְּרִכּוֹ"68) או בְּרַכַּת הוֹמָיוֹן, גַּם כֵּן לֹא יִגְבִּיהַ הַעוֹנֵה יוֹתֵר מִהַמְּבַרְךָ. עוֹד נִרְאָה, אִף שֶׁ פְּנִינָה בְּהַרְמוֹ קוֹלוֹ כְּדִי לְנַזֵּר לְמַעַם שְׁעֻנָּה גַם הֵם, מִתֵּר, עַן לְקַטֵּם בְּסִימָן רַטוֹ סִיעֵי ג', וְעַן שֶׁם עוֹד, דְּאִחַר קְטוּבִים בְּנֵי חוּדְוֵךְ69) צָרִיךְ לְעֻנּוֹת (אָמֵן70) אַחַר בְּרַכְתָּו71). וְאַחַר שוֹטֵף אֵין לְעֻנּוֹת אִמֵּן, דְּלֵא בִּר מַצְוֵה כָּלל (וּפְרִי-מִגִּדִים בְּשִׁבְתָּ "אַחַר חֲרַשׁ וְשׁוֹטֵה", שְׂגָרָא דְלִשְׁנָא הוּא, דְּחֲרַשׁ (נֵא) הַמְדַבֵּר וְאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ, כְּדָאִי חֲזַב הוּא בְּמַצּוֹת). וְאַחַר נְשִׁים שְׂבַרְכוּ עַל מַצּוֹת עֲשֵׂה שְׁהָמָן קְרָמָא וְיַחֲלֵב72) לְעֻנּוֹת אִמֵּן73) [פמ"ג]:

א (א) אין העבד אומרים עם שליח-צבור 'נְקַדְשֶׁךָ' (ב) * אֵלֶּא שוֹתְקִין וּמְבַנְיִן לְמָה שְׁשָׁלִיחַ-צְבוּר אָמַר עַד שְׁמִינֵי עֶבְדֶּךָ, וְאֵז עֹנִים הַצְּבוּר (ג) [3] (א) 'קְדוּשָׁתְךָ' ב' טוֹב (ד) [בְּלֶזֶן (א) [ג] וּבְגִלְיוֹ בְשִׁעָה שְׂאוֹמֵר קְדָשָׁה עִם שְׁלִיחַ-צְבוּר. ה' (ה) וְיֵשׁ לְשֵׁא (ז) [ד] (ו) הַעֲנִים לְמָרוֹם בְּשִׁעָה שְׂאוֹמְרִים קְדָשָׁה, (ז) וְכֵן

בְּשִׁעָה שְׁמַחְתָּךְ הַאוֹתִיּוֹת. וְאֵינוֹ נִקְרָא קְדוּשָׁה אֵלָּא 'נְעֲרִיצֶךָ' וְכו'. וְהוּא מְנַהֵג סְפָרַיִם שְׂאוֹמְרִים עִם הַשֵּׁ"ץ לְעַמְתָּם וְכו'. וְיִדְבְּרֵי וְכו'. אֲבָל שָׂאֵר הַנֶּפֶשׁ שְׁמוֹסִיפִין בְּשִׁעַת אֵינוֹ בְּכָלל קְדוּשָׁה וְכו'. לְעַמְתָּם וְכו'. וְיִדְבְּרֵי וְכו'. אֲבָל שָׂאֵר הַנֶּפֶשׁ שְׁמוֹסִיפִין בְּשִׁעַת אֵינוֹ בְּכָלל קְדוּשָׁה, וְיֵז וְיֵלֵל ס"ו סו ס"ק ז. וְהָאֲרִ"י ז"ל קָתַב שִׁי אֵמַר כָּל הַקְּדוּשָׁה בְּלַחַשׁ עִם הַשֵּׁ"ץ, עַן בְּסֵפֶר נְגִיד וּמַצְנֵה דף צו ע"ב. בְּשִׁבְתָּ אֹמְרֵי מִדְּבַר הָאֵמוּר בְּקִמְצוֹ, ס"ח ס"י תתה. וְיִרְאֶה הַשֵּׁ"ץ לְסַטֵּם לְעַמְתָּם וְכו'. וְיִדְבְּרֵי וְכו'. קִדְשׁ שִׁתְּחִילוֹ הַהֵקֵל בְּרוּךְ וְיִמְלֶךְ, ס"ח ס"י תתו: (3) קְדוּשָׁה. מִי שְׂאֵמַר קִק"ק וְגִדְרוֹן הַשֵּׁ"ץ הֵיזָה בְּקוֹרָא נָה אֵל זָה וְצָא, הַלֵּקֶט ח"ב ס"ו קסו: (2) רְגִלְיוֹ. בְּסוּד וְהַגְּלִיטִים רָגַל יִשְׁנֶה. וְצָרִיךְ לְכַוֵּן בְּיֹתֵר בְּקְדוּשָׁה לְקַדְשׁ אֶת הַיָּיִת כְּבִי שְׁשִׁבְרָה עֲלָיו קְדוּשָׁה מְלַמְעֵלָה וְיִכּוֹן לְקַטֵּם מ"ע וְנִקְדְּשִׁמִּי בַתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְהָאֲרִ"י ז"ל הֵיזָה מְנוּחֵי מֵאֵד עַל זֶה: (7) הַעֲנִים. וְהֵיזָה שִׁיְהִי סְגוּרָתָא אֲבָל לֹא בְשִׁעָה שֶׁהַחֲזוֹן מִנְּגוֹן בְּשִׁעַת הַנְּהוּן לֹא בְשִׁעָה שְׁמַחְתָּךְ הַאוֹתִיּוֹת. וְאֵינוֹ נִקְרָא קְדוּשָׁה אֵלָּא 'נְעֲרִיצֶךָ' וְכו'. וְהוּא מְנַהֵג סְפָרַיִם שְׂאוֹמְרִים עִם הַשֵּׁ"ץ לְעַמְתָּם וְכו'. וְיִדְבְּרֵי וְכו'. אֲבָל שָׂאֵר הַנֶּפֶשׁ שְׁמוֹסִיפִין בְּשִׁעַת אֵינוֹ בְּכָלל קְדוּשָׁה וְכו'. לְעַמְתָּם וְכו'. וְיִדְבְּרֵי וְכו'. אֲבָל שָׂאֵר הַנֶּפֶשׁ שְׁמוֹסִיפִין בְּשִׁעַת אֵינוֹ בְּכָלל קְדוּשָׁה, וְיֵז וְיֵלֵל ס"ו סו ס"ק ז. וְהָאֲרִ"י ז"ל קָתַב שִׁי אֵמַר כָּל הַקְּדוּשָׁה בְּלַחַשׁ עִם הַשֵּׁ"ץ, עַן בְּסֵפֶר נְגִיד וּמַצְנֵה דף צו ע"ב. בְּשִׁבְתָּ אֹמְרֵי מִדְּבַר הָאֵמוּר בְּקִמְצוֹ, ס"ח ס"י תתה. וְיִרְאֶה הַשֵּׁ"ץ לְסַטֵּם לְעַמְתָּם וְכו'. וְיִדְבְּרֵי וְכו'. קִדְשׁ שִׁתְּחִילוֹ הַהֵקֵל בְּרוּךְ וְיִמְלֶךְ, ס"ח ס"י תתו: (3) קְדוּשָׁה. מִי שְׂאֵמַר קִק"ק וְגִדְרוֹן הַשֵּׁ"ץ הֵיזָה בְּקוֹרָא נָה אֵל זָה וְצָא, הַלֵּקֶט ח"ב ס"ו קסו: (2) רְגִלְיוֹ. בְּסוּד וְהַגְּלִיטִים רָגַל יִשְׁנֶה. וְצָרִיךְ לְכַוֵּן בְּיֹתֵר בְּקְדוּשָׁה לְקַדְשׁ אֶת הַיָּיִת כְּבִי שְׁשִׁבְרָה עֲלָיו קְדוּשָׁה מְלַמְעֵלָה וְיִכּוֹן לְקַטֵּם מ"ע וְנִקְדְּשִׁמִּי בַתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְהָאֲרִ"י ז"ל הֵיזָה מְנוּחֵי מֵאֵד עַל זֶה: (7) הַעֲנִים. וְהֵיזָה שִׁיְהִי סְגוּרָתָא אֲבָל לֹא בְשִׁעָה שֶׁהַחֲזוֹן מִנְּגוֹן בְּשִׁעַת הַנְּהוּן לֹא בְשִׁעָה שְׁמַחְתָּךְ הַאוֹתִיּוֹת. וְאֵינוֹ נִקְרָא קְדוּשָׁה אֵלָּא 'נְעֲרִיצֶךָ' וְכו'. וְהוּא מְנַהֵג סְפָרַיִם שְׂאוֹמְרִים עִם הַשֵּׁ"ץ לְעַמְתָּם וְכו'. וְיִדְבְּרֵי וְכו'. אֲבָל שָׂאֵר הַנֶּפֶשׁ שְׁמוֹסִיפִין בְּשִׁעַת אֵינוֹ בְּכָלל קְדוּשָׁה וְכו'. לְעַמְתָּם וְכו'. וְיִדְבְּרֵי וְכו'. אֲבָל שָׂאֵר הַנֶּפֶשׁ שְׁמוֹסִיפִין בְּשִׁעַת אֵינוֹ בְּכָלל קְדוּשָׁה, וְיֵז וְיֵלֵל ס"ו סו ס"ק ז. וְהָאֲרִ"י ז"ל קָתַב שִׁי אֵמַר כָּל הַקְּדוּשָׁה בְּלַחַשׁ עִם הַשֵּׁ"ץ, עַן בְּסֵפֶר נְגִיד וּמַצְנֵה דף צו ע"ב. בְּשִׁבְתָּ אֹמְרֵי מִדְּבַר הָאֵמוּר בְּקִמְצוֹ, ס"ח ס"י תתה. וְיִרְאֶה הַשֵּׁ"ץ לְסַטֵּם לְעַמְתָּם וְכו'. וְיִדְבְּרֵי וְכו'. קִדְשׁ שִׁתְּחִילוֹ הַהֵקֵל בְּרוּךְ וְיִמְלֶךְ, ס"ח ס"י תתו: (3) קְדוּשָׁה. מִי שְׂאֵמַר קִק"ק וְגִדְרוֹן הַשֵּׁ"ץ הֵיזָה בְּקוֹרָא נָה אֵל זָה וְצָא, הַלֵּקֶט ח"ב ס"ו קסו: (2) רְגִלְיוֹ. בְּסוּד וְהַגְּלִיטִים רָגַל יִשְׁנֶה. וְצָרִיךְ לְכַוֵּן בְּיֹתֵר בְּקְדוּשָׁה לְקַדְשׁ אֶת הַיָּיִת כְּבִי שְׁשִׁבְרָה עֲלָיו קְדוּשָׁה מְלַמְעֵלָה וְיִכּוֹן לְקַטֵּם מ"ע וְנִקְדְּשִׁמִּי בַתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְהָאֲרִ"י ז"ל הֵיזָה מְנוּחֵי מֵאֵד עַל זֶה: (7) הַעֲנִים. וְהֵיזָה שִׁיְהִי סְגוּרָתָא אֲבָל לֹא בְשִׁעָה שֶׁהַחֲזוֹן מִנְּגוֹן בְּשִׁעַת הַנְּהוּן לֹא בְשִׁעָה שְׁמַחְתָּךְ הַאוֹתִיּוֹת. וְאֵינוֹ נִקְרָא קְדוּשָׁה אֵלָּא 'נְעֲרִיצֶךָ' וְכו'. וְהוּא מְנַהֵג סְפָרַיִם שְׂאוֹמְרִים עִם הַשֵּׁ"ץ לְעַמְתָּם וְכו'. וְיִדְבְּרֵי וְכו'. אֲבָל שָׂאֵר הַנֶּפֶשׁ שְׁמוֹסִיפִין בְּשִׁעַת אֵינוֹ בְּכָלל קְדוּשָׁה וְכו'. לְעַמְתָּם וְכו'. וְיִדְבְּרֵי וְכו'. אֲבָל שָׂאֵר הַנֶּפֶשׁ שְׁמוֹסִיפִין בְּשִׁעַת אֵינוֹ בְּכָלל קְדוּשָׁה, וְיֵז וְיֵלֵל ס"ו סו ס"ק ז. וְהָאֲרִ"י ז"ל קָתַב שִׁי אֵמַר כָּל הַקְּדוּשָׁה בְּלַחַשׁ עִם הַשֵּׁ"ץ, עַן בְּסֵפֶר נְגִיד וּמַצְנֵה דף צו ע"ב. בְּשִׁבְתָּ אֹמְרֵי מִדְּבַר הָאֵמוּר בְּקִמְצוֹ, ס"ח ס"י תתה. וְיִרְאֶה הַשֵּׁ"ץ לְסַטֵּם לְעַמְתָּם וְכו'. וְיִדְבְּרֵי וְכו'. קִדְשׁ שִׁתְּחִילוֹ הַהֵקֵל בְּרוּךְ וְיִמְלֶךְ, ס"ח ס"י תתו: (3) קְדוּשָׁה. מִי שְׂאֵמַר קִק"ק וְגִדְרוֹן הַשֵּׁ"ץ הֵיזָה בְּקוֹרָא נָה אֵל זָה וְצָא, הַלֵּקֶט ח"ב ס"ו קסו: (2) רְגִלְיוֹ. בְּסוּד וְהַגְּלִיטִים רָגַל יִשְׁנֶה. וְצָרִיךְ לְכַוֵּן בְּיֹתֵר בְּקְדוּשָׁה לְקַדְשׁ אֶת הַיָּיִת כְּבִי שְׁשִׁבְרָה עֲלָיו קְדוּשָׁה מְלַמְעֵלָה וְיִכּוֹן לְקַטֵּם מ"ע וְנִקְדְּשִׁמִּי בַתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְהָאֲרִ"י ז"ל הֵיזָה מְנוּחֵי מֵאֵד עַל זֶה: (7) הַעֲנִים. וְהֵיזָה שִׁיְהִי סְגוּרָתָא אֲבָל לֹא בְשִׁעָה שֶׁהַחֲזוֹן מִנְּגוֹן בְּשִׁעַת הַנְּהוּן לֹא בְשִׁעָה שְׁמַחְתָּךְ הַאוֹתִיּוֹת. וְאֵינוֹ נִקְרָא קְדוּשָׁה אֵלָּא 'נְעֲרִיצֶךָ' וְכו'. וְהוּא מְנַהֵג סְפָרַיִם שְׂאוֹמְרִים עִם הַשֵּׁ"ץ לְעַמְתָּם וְכו'. וְיִדְבְּרֵי וְכו'. אֲבָל שָׂאֵר הַנֶּפֶשׁ שְׁמוֹסִיפִין בְּשִׁעַת אֵינוֹ בְּכָלל קְדוּשָׁה וְכו'. לְעַמְתָּם וְכו'. וְיִדְבְּרֵי וְכו'. אֲבָל שָׂאֵר הַנֶּפֶשׁ שְׁמוֹסִיפִין בְּשִׁעַת אֵינוֹ בְּכָלל קְדוּשָׁה, וְיֵז וְיֵלֵל ס"ו סו ס"ק ז. וְהָאֲרִ"י ז"ל קָתַב שִׁי אֵמַר כָּל הַקְּדוּשָׁה בְּלַחַשׁ עִם הַשֵּׁ"ץ, עַן בְּסֵפֶר נְגִיד וּמַצְנֵה דף צו ע"ב. בְּשִׁבְתָּ אֹמְרֵי מִדְּבַר הָאֵמוּר בְּקִמְצוֹ, ס"ח ס"י תתה. וְיִרְאֶה הַשֵּׁ"ץ לְסַטֵּם לְעַמְתָּם וְכו'. וְיִדְבְּרֵי וְכו'. קִדְשׁ שִׁתְּחִילוֹ הַהֵקֵל בְּרוּךְ וְיִמְלֶךְ, ס"ח ס"י תתו: (3) קְדוּשָׁה. מִי שְׂאֵמַר קִק"ק וְגִדְרוֹן הַשֵּׁ"ץ הֵיזָה בְּקוֹרָא נָה אֵל זָה וְצָא, הַלֵּקֶט ח"ב ס"ו קסו: (2) רְגִלְיוֹ. בְּסוּד וְהַגְּלִיטִים רָגַל יִשְׁנֶה. וְצָרִיךְ לְכַוֵּן בְּיֹתֵר בְּקְדוּשָׁה לְקַדְשׁ אֶת הַיָּיִת כְּבִי שְׁשִׁבְרָה עֲלָיו קְדוּשָׁה מְלַמְעֵלָה וְיִכּוֹן לְקַטֵּם מ"ע וְנִקְדְּשִׁמִּי בַתּוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְהָאֲרִ"י ז"ל הֵיזָה מְנוּחֵי מֵאֵד עַל זֶה: (7) הַעֲנִים. וְהֵיזָה שִׁיְהִי סְגוּרָתָא אֲבָל לֹא בְשִׁעָה שֶׁהַחֲזוֹן מִנְּגוֹן בְּשִׁעַת הַנְּהוּן לֹא בְשִׁעָה שְׁמַחְתָּךְ הַאוֹתִיּוֹת. וְאֵינוֹ נִקְרָא קְדוּשָׁה אֵלָּא 'נְעֲרִיצֶךָ' וְכו'. וְהוּא מְנַהֵג סְפָרַיִם שְׂאוֹמְרִים עִם הַשֵּׁ"ץ לְעַמְתָּם וְכו'. וְיִדְבְּרֵי וְכו'. אֲבָל שָׂאֵר ה

הלכות תפלה סימן קכה קכו

מנענעים (ה) [ה] גופן (ח) ונושאין אותו מן הארץ (טור ושבויל"קט). ואין לברך (ט) באמצע הקדשה (מהר"ל ובי"ב בשם מהר"א ודרך ארז וזוטא). ומי שאמר סדר קדשה ובא לבית הכנסת ומצא צבור עונים קדשה, חוזר ועונה עמהם (תשובת הרשב"א סי' רמ"ט):

קכו דין שליח צבור שטעה, וכו' ד' סעיפים:

א *שליח צבור (א) שטעה ודלג אחת (ב) מכל הברכות וכשמופזרין אותו יודע לחזור למקומו, (ג) *אין מסלקין אותו, (ד) אכל אם דלג *ברכת המלשינים *מסלקין אותו (ה) (ה) מיד שמו אפיקורוס הוא. ואם התחיל בה (ג) וטעה (ו) אין מסלקין אותו: **ב** שליח צבור שטעה (ז) ואינו יודע לחזור למקומו יצמד אחר (ג) (ח) תחתיו (כדרך שנתבאר לעיל (ט) סימן נג), ומתחיל (י) מתחלת הברכה שטעה זה

א ברכות כ"ט
ב שם ל"ד

באר היטב

בעניני פתוחות, ט"ז: (ס) גופן. מהר"ל לשאמר ברוך וימלך הנה מורע וזוקף בשם, עמ"א, ובשלה"ה כתב ואני קבלתי שירים גופו ועקבו למעלה בכרוך וימלך כמו בקדוש. איתא בתחומא פ' צו: ובשמים יעופף, מכאן תקנו לעוף על רגליו בשעה שאומר קדוש, ודלא כאותם שדולגים וקופצים, מ"א: (ב) מ"ד. פי' ואין ממתניין לו שפזרין אלא מסלקין אותו מהתבה מיד. ומשמע דאין מסלקין אותו מש"ץ משום פעם א', מ"א: (ג) וטעה. ואם דלג ראש הברכה ונסים חתימתה לא מצינו שמשלקין אותו, ואם לא רצה לומר כתב שבני רומנים ואומרים ולמלשינים. אם טעה במקום שמופזרין אותו ולא נזכרו עד אחר שנתפזרו איש לדרכו אם חזכים להתקבץ פעם אחרת אם לאו, ע"ן בהלק"ט ח"ב סי' כגג: (ג) תחתיו. וטוב אם נמצא א' שכן עם הש"ץ בכל

שערי תשובה

[ה] גופן. עב"ט. ובש"ט. קמב דאפשר בעודו בכפיפות ראש וקוקה יכול להקריט גופו ועקבו, וגם בענין הדלוג כתב שגדשה שאין למחות בהם דהכי משמע לשון לעוף כו', וכן בספר הפנות נזכר לשון דלוג כמה פעמים, ויש ספק קצת לפי סדר הענין על עלות העולמות ע"ש; ומי שפשיטא שאין לעשות כן במקום שאין מנהגם כן ויבואו להתלווין ויצא שברו בהפסדו. וע"ן לעיל סימן טו ס"ק ג מ"ש בשם מג"א ופ"ח לענין אם נודמן לו לענות קדשה קדושה, וע"ן בש"ע בשם מאמר מרדכי אם לא שמע קדשה ושמע קריש כבר ואח"כ נודמן לו ענות קדשה וקדושה, י"ל דמוטב שיגנה קדשה כדי לצאת י"ח מענת קריש ע"ש:

ולכופרים רק ולמלשינים, ספק אם מסלקין אותו, כנה"ג בשם מ"צ. ובסי' קיח נזכרו עד אחר שנתפזרו איש לדרכו אם חזכים להתקבץ פעם אחרת אם לאו, ע"ן בהלק"ט ח"ב סי' כגג: (ג) תחתיו. וטוב אם נמצא א' שכן עם הש"ץ בכל

משנה ברורה

כמו ב"קדוש": (ח) ונושאין אותו וכו'. כי איתא בתחומא פרשת צו: "ובשמים יעופף", מכאן תקנו לעוף על רגליו בשעה שאומר "קדוש"¹⁵). וכתב המגן אברהם: ודלא כאותם שדולגים וקופצים, אכל האליה ברה ושאר אחרונים ישבו את המנהג, ומנהגו ישנאל תורה היא. ומכל מקום, (ט) במקום שאין המנהג כן, פשיטא שאין לעשות כן, כי יבואו להתלווין ויצא שברו בהפסדו. כתב ב"ח, שצריך לומר "וכן כתוב על יד נביאך"; ונחש שלנו: "ככתוב על יד נביאך", וכתב המגן אברהם שיש לו גספן ספק, ע"ן שם. כתבו האחרונים, דאף שצננת אמן זהא שמה נבא הוא גדיפא מקדשה¹⁶, מכל מקום אם קדוש

באר הלקה

* שליח צבור שטעה ודלג אחת וכו'. הוא הדין אפלו אם טעה ודלג שמים ושלה ברכות, גס"פן דינא הכי, אלא נקט דבר התרה (עט"ז ופרישה): * אין מסלקין אותו. ע"ן במשנה ברורה. וע"ן ברמב"ם פ' ק' י' דמשמע מזה, דרוקא אם שהא טעה ולא היה יכול להתישב דעתו לחזור למקומו, או יצמד אחר תחתיו, ומשמע דעד שעה צריך להתמתין עליו, אולם בשאר פוסקים לא ראיתי שער זה, וכן בבית יוסף שהעתיק בסיומן זה דברי הרמב"ם השמיט מזה תבת "שטעה", וצריך עיון: * ברכת וכו'. אפשר דרוקא אם דלג רק אותה לבר, אכל אם דלג אותה ואת חתמה הסמוכה לה, מוכח בדשגגה בא זה לירו: * מסלקין אותו מיד. ע"ן במשנה ברורה. ונראה דאם נזכר מעצמו וסור לברכת "ולמלשינים" אין צריך להורידו, ודברי מוכח דמעטרא בשגגה

כבר שמע וקדשה לא שמע עדין, ונודמן לו לענות קדוש וקדשה, מוטב שיגנה קדשה כדי לצאת י"ד חובה¹⁷. כתב הפרי מגדים: אם התחיל קדשה ובאמצע שמע קדוש, מסתברא דלא יפסיק לענות אמן זהא שמה נבא¹⁸, אלא גומר "קדוש" שלש פעמים עד "קבדו", ואם שומע אז יאמר אמן זהא שמה נבא: (ט) באמצע הקדשה. כתב בדרך משה, שמהר"ל לא היה מנדר מתחלת הקדשה עד אחר אמן ד"האל הקדוש"¹⁹ [א]:

א (א) שטעה ודלג. לאפוקי (ב) אם הויד ודלג, אפלו בשאר ברכות מסלקין מיד: (ב) מכל הברכות. רוצה לומר, אפלו אם טעה ודלג ברכת תחית המתים או "בונה ירושלים", אין מסלקין אותו לומר שמו כופר הוא בתחית המתים או אינו מאמין בקייאת המשית, אלא מלינן שבשגגה השמיט, ונטעם, ע"ן בבית יוסף בשם הרב רבנו יונה²⁰. וע"ן בט"ז דסבירא לה דאם השמיט שתייהם, בנדאי אנו צריכין לחש לזה, ואפלו אם התחיל בברכה אחת: (ג) אין מסלקין אותו. ודע (ג) דמוכח לכלי עלמא, דאם אנו יודעין שהוא כופר בתחית המתים או אינו מאמין בגאולה המתידה, וכל שכן אם אינו מאמין בתורה מן השמים או בגמול וענש, לכלי עלמא אפיקורוס גמור הוא וצאסור להניחו להיות שליח צבור, ואם עמד בתוקה אין עונין אמן אחריו²¹. וע"ן לעיל בסימן נג סעיף יח: (ג) אין מסלקין אותו. אלא (ד) שהויה עד שזכירו אותו, וכשנזכר חוזר למקום שטעה, כמו יחיד אמן אחריו²². וע"ן בבאר הלקה: (ד) אכל אם דלג. דאך שדלג כלה, אכל (ה) אם דלג ראש הברכה ונסים חתימתה, לא מצינו שמשלקים אותו; וכן אם לא רצה לומר "לכופרים" אלא "ולמלשינים", (ו) אין מסלקין אותו, מפני שיש מקומות שאומרים לכתחלה "ולמלשינים"²³: (ה) מ"ד. פרוש, ואין ממתניין לו שפזריו אותו, אלא מסלקין אותו מהתבה מיד, כי שמו נזקק בו עתה אפיקורסות ואינו רוצה לקלל עצמו, לכן דלג ברכה זו; ואפלו אם היה מתוקן עד עתה לכשר וצדיק, (ו) גס"פן חישנין לזה. ומכל מקום (ח) אין מסלקין אותו משליח צבור משום פעם אחת²⁴, כיון שיש לומר שטעה: (ו) אין מסלקין אותו. אפלו (ט) שהא בינתים הרבה ולא היה יכול להזכר, אפלו הכי מלינן שבשגגה הוא, מדהתחיל בה: **ב** (ז) ואינו יודע וכו'. רוצה לומר, שהוא נבקה ואינו יודע לחזור אף לאחר שמופזרין אותו, וכנ"ל: (ח) תחתיו. ולכתחלה (י) טוב שיהיה אותו האחר מי שפזן לכל התפלה עם השליח צבור ולא שח בשעה שהיה שליח צבור מתפלל, ואם לא נמצא כזה, יקחו אף מי שלא כן כזה, ואפלו הכי גם כזה לא יתחיל אלא מתחלת הברכה, מפני טרח הצבור: (ט) סימן נג. רוצה לומר, דמבאר שם בסעיף יז דלא יהיה סרבן באותה שעה: (י) מתחלת הברכה. ואפלו אם לא טעה אלא בסוף, שקריאת אותה ברכה כמאן דליתא דמי. (יא) ואין חלוק בין שטעה, או שנגחלש ואינו יכול לגמרה והצטרף אחר לעמד תחתיו, ולכן בגמרים נודאים, שלפעמים נחלש השליח צבור באמצע הפייטם ועומד אחר תחתיו, צריך לזהר שיתחיל העומד (יב) מתחלת הברכה, מ"אתה בתרנגו", ולא יחזר הפייטם²⁵. (יג) ומכל מקום דריעבד אם התחיל במקום שנשתתק ולא מראש "אתה בתרנגו",

שער הציון

(ט) שערי תשובה: (ב) ב"ח ופרי מגדים: (ג) מאמר מרדכי, וע"ן אליה בזה: (ג) מישועות יעקב: (ד) ב"ח: (ה) אחרונים: (ו) מגן אברהם: (ז) ברכות כ"ט: (ח) מגן אברהם ופרי תדש: (ט) גמרא כ"ט: (י) דרכי משה ועטרת יצחקים: (יא) נשמת אדם בכלל כט ונבאן ר' עקיבא איגר בחדושי: (יב) שם בנשמת אדם ונבאן ר' עקיבא איגר ובתשובת חתם סופר חלק ארבעים סימן כא. ואף שהחתם סופר מקל שם, מכל מקום אין לו שום ראייה לענין לכתחלה, ואפשר שגם הוא לא אמר אלא לענין דיעבד: (יג) מתשובות חתם סופר שם:

הַלְבוּת תְּפִלָּה סִימָן קְבֵה קְבוּ

בִּיאורִים וּמוֹסָפִים

[משנ"ב ס"ק ח]

מִכָּאן תִּקְנוּ לְעוֹף עַל רִגְלָיו בְּשֶׁעָה שְׁאוּמֵר 'קְדוּשָׁה'¹⁵.

15) וּבְכָל הַשֵּׁלֶשׁ פְּעָמִים שְׁאוּמֵר 'קְדוּשָׁה', כְּתָב הַעֲרוּךְ הַשְּׁלַחן (ס"ג) שֶׁלֹּא יִהְיֶה גּוֹפוֹ מוּגָבָה אֲלָא פְּעַם אַחַת, וְלֹא כְּאוֹתָם שֶׁמִּגְבִּיהֵם עֲצָמָם כְּמֵה פְּעָמִים, מֵאִידֵךְ, בְּכַף הַחַיִּים (ס"ק י) מְבוּאָר שֶׁבְּכָל 'קְדוּשָׁה' מִגְבִּיָּה אֶת גּוֹפוֹ פְּעַם אַחַת. וְאִם עוֹמֵד בְּאִמְצַע תְּפִילַת שְׁמוֹנֵה עֶשְׂרֵה בְּלַחַשׁ וּמִפְסִיק כְּדִי לְשִׁמּוֹעַ 'קְדוּשָׁה' מִהַשָּׁי, כְּתָב הָרַעֲקִיא (ס"י קט ס"א) בְּשֵׁם הַפְּרִיָּשָׁה (שֵׁם אוֹת א) שִׁיתֹכֵן שִׁיכּוֹל גַּם לְהַגְבִּיָּה אֶת רִגְלוֹ, מֵאִידֵךְ, הַכּוֹפּוֹת תְּמָרִים (סוּכָה לַח, ב ד"ה תּוֹסֵפוֹת וּד"ה שִׁמְעֵ) כְּתָב שְׁבִאוּפֵן זֶה לֹא יִגְבִּיָּה אֶת רִגְלוֹ.

וְלִכְרוּעַ לְצַדִּידִים כְּשִׁאוּמֵר 'וְקָרָא זֶה אֵל זֶה וְאָמַר', כְּתָב הַגְּרָח קִיבּוּסְקִי (אֲשֵׁי יִשְׂרָאֵל פְּכ"ד הַע' פו) שֶׁלֹּא יוֹדַע מְקוֹר לֹאֵלָה שְׁנֵהֲגוּ כֵן.

[משנ"ב שם]

כְּתָבוּ הַקְּאָרְוִנִים, דָּאָף שֶׁעֲנִנְתָּ אֶמֶן יְהֵא שְׁמָה רַבָּא הוּא עֲדִיפָא מְקַדְּשָׁה¹⁶.

16) וְלִכְּן, בְּמִקְרָה שֶׁלֹּא שִׁמְעַת 'קְדוּשָׁה' וְקְדוּשָׁה; וְבֵא לְבִית הַכְּנֶסֶת קוֹדֵם 'קְדוּשָׁה', כְּתָב לְעִיל (ס"י קט ס"ק ד) שֶׁאֵם כְּשִׁימְתִין לְקְדוּשָׁה; יִפְסִיד לְעֵנוֹת 'אֶמֶן יְהֵא שְׁמָה רַבָּא' אַחַר הַתְּפִילָּה, עֲדִיף שִׁיתְּפַלֵּל עֵתָה אִפִּילוּ שִׁיפְסִיד אֶת הַקְּדוּשָׁה; כְּדִי שִׁיכּוֹל לְעֵנוֹת 'אֶמֶן יְהֵא שְׁמָה רַבָּא' בִּקְדוּשָׁה. וְהוֹסִיף, שְׁהֵיִינוּ דוֹקָא כְּשִׁמְשַׁעֵר שֶׁאֵם יִתְחִיל לְהַתְּפַלֵּל רַק אַחֲרֵי הַקְּדוּשָׁה; שֶׁלֹּאֲחַר שְׁמוֹנֵה עֶשְׂרֵה יַעֲבוֹר זְמַן תְּפִילָּה.

[משנ"ב שם]

מִוֶּטֶב שֶׁיִּעֲנֶה קְדוּשָׁה קְדִי לְצֵאת נְדִי חוֹבָה¹⁷.

17) אֲמַנְם לְעִיל (ס"י נו ס"ק ו) כְּתָב, שֶׁאֵם יֵשׁ לְפָנָיו שְׁנֵי בְתֵי כְּנִסְיוֹת שְׁבִאֲחַד עוֹמְדִים לְהַגִּיעַ לְקְדוּשָׁה; שֶׁלֹּאֲחַר שְׁמוֹנֵה עֶשְׂרֵה וּבִאֲחַר עוֹמְדִים לְהַגִּיעַ לְקְדוּשָׁה, יִלְךְ וַיִּעֲנֶה 'קְדוּשָׁה' וְאִם שְׁעִידִין לֹא עָנָה 'קְדוּשָׁה', כִּי שֵׁם יִשְׁמַע אַחַר כֵּךְ גַּם אֶת הַקְּדוּשָׁה; שֶׁלֹּאֲחַר שְׁמוֹנֵה עֶשְׂרֵה.

[משנ"ב שם]

מִקְּסָבְרָא דְלֹא יִפְסִיק לְעֵנוֹת אֶמֶן יְהֵא שְׁמָה רַבָּא¹⁸.

18) אֲמַנְם לְעִיל (שֵׁם) כְּתָב שְׁצִיעַ אִם יִפְסִיק בִּקְדוּשָׁה; כְּדִי לְעֵנוֹת 'קְדוּשָׁה'.

[משנ"ב ס"ק ט]

לֹא הִיָּה מְדַבֵּר מִתְּחִלַת הַקְּדוּשָׁה עַד אַחַר אֶמֶן דְּ"הָאֵל הַקְּדוּשָׁה"¹⁹.

19) וְאִם שְׁבָלָאוּ הִכִּי אֲסוּר לְדַבֵּר כָּל חוֹרַת הַשָּׁי; וְנִכְמוּ שְׁכָתָב הַשְּׁוִיעַ לְעִיל ס"י קְכוּ ס"ז, כְּתָב הַכָּף הַחַיִּים (ס"ק טז) שְׁמִדוּבֵר כֹּאֵן בְּמֵי שְׁכָבֵר יֵצֵא יָדֵי חוֹבַת שְׁמִיעַת 'קְדוּשָׁה'; וּבְכָל זֹאת בִּקְדוּשָׁה; אֲסוּר לְדַבֵּר, וּבְשׁוֹיֵת שְׁלֵמַת חַיִּים (ס"י קלא) וְהַגְּרִיחַ קִיבּוּסְקִי (אֲשֵׁי יִשְׂרָאֵל פְּכ"ד הַע' סא) כְּתָבוּ שֶׁאִם אֵם צָרִיךְ לְדַבֵּר דִּיבּוּר שְׁמוֹתֵר בַּחוּרַת הַשָּׁי, מִיָּמ בִּקְדוּשָׁה; אֲסוּר לְדַבֵּר.

סִימָן קְבוּ

דִּין שְׁלִיחַ צִיבוּר שְׁטָעָה

[משנ"ב ס"ק א]

אִם הָיִיד וְדָלַג, אֶפְלוּ בְּשָׂאָר בְּרִכּוֹת מְסַלְקִין מְדָר¹.

1) וְדִין זֶה שֶׁמִּסְלָקִים אוֹתוֹ, כְּתָב הַעֲרוּךְ הַשְּׁלַחן (ס"א) שֶׁהוּא שֶׁלֹּא יִהְיֶה שְׁלִיחַ צִיבוּר עַד אֲשֶׁר יֵשׁוּב בְּתִשׁוּבָה שְׁלִימָה.

וַיַּחֲדֵד שְׁדִילֵג בְּמוֹיֵד בְּרַכָּה, הַתְּבִאָר בְּשׁוֹעַ לְעִיל (ס"י קִיד ס"ז) וּבְמִשְׁנֵיב ס"י קִיט ס"ק יג) שְׁצָרִיךְ לְחַזֵּר לְרֵאשׁ הַתְּפִילָּה.

[משנ"ב ס"ק ב]

עֵינֵי קְבִיתִי יוֹסֵף בְּשֵׁם הַרְבֵּב רַבְּנֵי יוֹנָה² וְכו', וְאִם עָמַד בְּתַזְקָה אֵין עוֹנִין אֶמֶן אֶתְרִיב³.

2) שְׁכָתָב הַבִּי' (ד"ה יִרְשָׁלַמִי) שְׁדוֹקָא כְּשִׁאֲנוּ אוֹמֵר אֶת בְּרַכַת 'וְלִמְלַשְׁיָנִים' יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁמֵא אִפִּיקוֹרֵס הוּא וְלִכְּן אֵינוּ רּוֹצֵה לְאוֹמְרָה שֶׁלֹּא לְקַלֵּל אֶת עֲצָמוֹ, אֲבָל בְּבִרְכַת 'מַחִיָּה הַמֵּתִים' אוּ 'בּוֹנֵה יִרְוּשָׁלַיִם', אִף עַל פִּי שִׁאֲנוּ מֵאֲמִין בֵּה לֹא נִמְנַע מִלְאוֹמְרָה, שְׁהָרִי אֵינוּ מְקַלֵּל אֶת עֲצָמוֹ בּוֹה, וְלִכְּן מִמָּה שֶׁלֹּא אָמַר אוֹתָהּ אֵין רֵאִיָּה שֶׁהוּא אִפִּיקוֹרֵס וְאֵין מְסַלְקִים אוֹתוֹ.

3) וְאִם שָׁי שִׁאֲנוּ אִפִּיקוֹרֵס אֶךְ מִתְּפַלֵּל בְּחוֹקָה, כְּתָב הַרְמָ"א לְעִיל (ס"י נג סכ"ה) שֶׁאֵין עוֹנִים אֶמֶן אַחֲרָיו, וּבְטַעַם הַדָּבָר כְּתָב הַמִּשְׁנֵיב (ס"י ס"ק טו) שֶׁאֵין זֶה מְבַרֵךְ אֲלָא מִנְאֵיךְ.

[משנ"ב ס"ק ד]

שְׁאוּמְרִים לְכַתְּחֵלָה 'וְלִמְלַשְׁיָנִים'⁴.

4) וְהַגְּדֵרַת 'מְלַשְׁיָנִים', כְּתָב הָאֲדוּרִית (סֵפֶר תְּפִילַת דוּד עִמ' כח) שְׁהֵיִינוּ דוֹקָא הַמְּלַשְׁיָנִים וְהַרְוּדִים לְכָלֵל יִשְׂרָאֵל כְּמוֹצִיאֵי דָבָר שֶׁקָרַע עַל הָעַם, אֲבָל בִּדְבָרִים קְטָנִים אוּ עַל יַחֲדִידִים אֵינִם בְּגֵדֵר מְלַשְׁיָנִים.

[משנ"ב ס"ק ה]

אֵין מְסַלְקִין אוֹתוֹ מִשְׁלִיחַ צִיבוּר מִשּׁוֹם פְּעַם אֶתְתָּה⁵.

5) אֲבָל בְּשֵׁלֶשׁ פְּעָמִים, כְּתָב הַפְּמִ"ג (א"א ס"ק ב) שֶׁמִּסְלָקִים אוֹתוֹ לְגַמְרִי.

[משנ"ב ס"ק ו]

וְלֹא יִחַזֵּר הַפְּיוּטִים⁶.

6) וּבְמַעֲשֵׂה שְׁנַחֲלַשׁ הַשָּׁי; בְּתְפִילַת שְׁחָרִית שֶׁל יוֹם כִּיפּוּר בְּפִיוּטִים שֶׁבְּבִרְכָה הַשְּׁלִישִׁית, הוֹרָה הַגְּרַשִׁיז אוֹיַעֲרֵבֵךְ (הַלִּיכּוֹת שְׁלֵמָה תְּפִלָּה פִּי"ז סִי"ז) שִׁיעֲבוּר אַחַר תְּחִתּוֹ וַיֹּאמֵר אֶת הַפְּיוּטִים, וְלֹאֲמִירַת 'קְדוּשָׁה אַתָּה'; עַד סִיוֹם בְּרַכָּה זֶה יַחֲזוֹר הַשָּׁי; הָרַאשׁוֹן, וְשׁוּב יַעֲבוּר הַשָּׁי; הַשְּׁנִי תְּחִתּוֹ וַיִּמְשִׁיךְ עַד סִיוֹם הַתְּפִילָּה.

הַלְבוּת תְּפִלָּה סִימָן קְבוּ קְבוּ

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק י']

אין להקפיד בפה שְקָצָר בְּאִמְצָעוֹתָ?⁷

7) וכן בשבת ויום טוב, אם התחיל השני מהמקום שהפסיק הראשון, כתב התורת חיים (סופר, ס"ק ג, על פי המבואר במג"א לעיל ס"י קיד ס"ק ט, והביאו הביה"ל לעיל ס"י קיט ס"ג ד"ה אם דלג) שאם לא חיסר אלא דבר שאינו מעיקר ענין הברכה וגם חתם כהוגן, אין צריך לחזור. והערוך השלחן (ס"ז) כתב, שבתפילת מוסף בשבת ויום טוב שהעיקר בהן הוא הזכרת קרבנות המוסף, אם הפסיק הראשון קודם הקרבנות, יכול הש"ץ השני אף לכתחילה להתחיל משם. ובתפילת מוסף של ראש השנה, אם הפסיק הש"ץ באמצע מלכויות או זכרונות וכו', כתב השבילי דוד (ס"א) שאם בדיעבד התחיל הש"ץ השני בפסוקי מלכויות או זכרונות וכו', יצאו ידי חובה.

[משנ"ב ס"ק יא]

אם ס"ם תפלתו בלחש⁸.

8) וגם כשעומד באמצע תפילת הלחש, כתב הכף החיים (ס"ק יג) שמשמע שלא יפסיקו אותו, ולא רק בחזרת הש"ץ.

[ביה"ל ד"ה ואם היה]

אָפְלוּ אִם יִתְחַלל בְּאִמְצָע בְּרַכָּה⁹ וכו', ומדברי השַׁעֲרֵי-תְשׁוּבָה מְשַׁמֵּעַ דָּאִין צָרִיךְ לְפַסֵּק בְּהִלָּה¹⁰.

9) ואף שהש"ץ הראשון אם היה טועה, כגון שאמר בימות החמה 'מורידי הגשם' היה צריך לחזור לתחילת הברכה או לתחילת התפילה, מ"מ אם כיוון הש"ץ השני לתפילתו, יכול להתחיל מהמקום שבו פסק הראשון. וביאר הגרש"ז אויערבך (שיח הלכה אות ג ובש"כ פמ"ז הע' קע ובח"ג שם), שכיון שהשומע כיוון לברכת הש"ץ עולה לו מה שאמר הש"ץ, ומה שלא אמר הש"ץ כהוגן אינו מתייחס לשומע, ולכן יכול השני להתחיל מהמקום שבו פסק הראשון.

10) ולענין ברכת כהנים, כתב במשנ"ב לקמן (ס"י קכב ס"ק ח) שאפילו אם הודיעו לו, אינו צריך לצאת ממקום שיש בו רק טומאה דרבנן, כיון שברכת כהנים היא מהתורה, והטומאה רק מדרבנן, וסיים שם שאמנם אם נודע לכהן קודם שנטל את ידיו, טוב יותר שיצא תיכף החוצה.

[משנ"ב ס"ק יג]

יִבְהָאֵי גִּבְרָאִי, מְחַזְרִין אוֹתוֹ?¹¹

11) ושליח ציבור שדילג על קדושה והתחיל ברכת 'אתה קדוש', כתב הגרש"ז אויערבך (שו"ת מנחת שלמה ח"א ס"י ב ואשי ישראל פכ"ד הע' קיד) שאם לא סיים את הברכה יחזור לקדושה וימשיך כסדר, ואם סיים את ברכת הא-ל הקדוש יחזור לראש התפילה, כיון שקדושה היא חלק מברכת 'אתה קדוש', וכן דעת הגר"מ פיינשטיין (שו"ת רבבות אפרים ח"ב ס"י קפה ס"ק יח). מאידך, בשו"ת שבט הלוי (ח"ט ס"י קלד) כתב בשם שו"ת ארץ צבי שאם סיים את הברכה, יאמר קדושה שם וימשיך לברכה הרביעית. וראה מה שכתבנו בביה"ל לעיל ס"י סט ס"א ד"ה אומר.

ואם טעה הש"ץ ואחרי קדושה לא אמר 'אתה קדוש' או 'לדוד דוד' וכו' אלא התחיל בברכה הרביעית, כתב הגרש"ז אויערבך (שם) שעליו לחזור לראש התפילה, שנחשב כטעה בברכה ולא כדילג ברכה. והוסיף, שמה שכתב בשו"ת שואל ומשיב (מהדורת ח"א ס"י טו) שלא כדבריו, אלא שעליו לחזור רק ל'לדוד דוד',

הוא משום שסובר שקדושה אינה מגוף הברכה השלישית, ואם כן נחשב כדילג ברכה בפני עצמה, שאין צריך לחזור לראש התפילה.

12) וכשחזר הש"ץ לראש התפילה, כתבו השערי תשובה (ס"י תקפב ס"ק א) והמטה אפרים (שם ס"ח) שאף שכבר אמר קדושה מ"מ צריך לחזור ולומר עוד פעם קדושה.

וכשטעה בשלש הברכות האחרונות ועליו לחזור ל'רצה', כתב הא"א (בוטשאטש, מהדורת ס"ג) שעליו לומר שנית ברכת כהנים והציבור יאמר שנית מודים דרבנן, וכן יאמרו את מה שנוהגים הציבור לומר כשהש"ץ אומר ברכת כהנים, מאידך, בשו"ת הר צבי (או"ח ח"א ס"י סא) כתב שאין לישא כפיים שנית. והקצות השלחן (ס"י כג בדה"ש ס"ק מז) כתב שאינם חייבים לישא כפיהם שנית, אך מ"מ יאמר הש"ץ 'אלוקינו ואלקי אבותינו ברכנו' וכו' שהוא מסדר התפילה, והוסיף שגם נכון שהכהנים ישאו כפיהם שנית בלי ברכה. וסיים, שאם נכנס לבית הכנסת כהן שעדיין לא נשא את כפיו או שהיה בבית הכנסת ולא נשא את כפיו בפעם הראשונה, ישא עכשיו את כפיו בברכה.

ואם נזכר הש"ץ בטעותו רק אחרי שהקהל התפור, כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פכ"ד הע' קעד) שאינו חייב להתפלל לעצמו תפילה זו, שחיובה הוא רק אם יש שם ציבור.

[משנ"ב ס"ק יד]

שְׁשָׁכָה וְהִתְפַּלֵּל שֶׁל חַלְלִים¹³ וכו', קָצַת לֹא מְשַׁמֵּעַ בְּאִין¹⁴.

13) וראש חודש שחל בשבת ושכח 'יעלה ויבוא', כתב הכף החיים (ס"ק כ) שדינו כמו בראש חודש שחל בחול, ואין מחזירין אותו.

14) שכתב השו"ע שם שאם טעה והתפלל של חול בשבת ולא הזכיר את השבת, אם עקר רגליו חזר לראש התפילה, ואם לא עקר רגליו חזר רק לשל שבת, והרמ"א (שם) כתב: "ש"ץ ששכח של שבת בשחרית, עיין ס"י קכו", ויתכן שהבין המשגיב שכונת הרמ"א היא שאין דינו של הש"ץ כדיון היחיד, ואפילו אם לא סיים את תפילתו אין צריך לחזור, וכאן מבואר שבאופן זה צריך לחזור (שיח הלכה אות ו).

[משנ"ב ס"ק טז]

סוּמָךְ נְכוּיָה¹⁵, וְאִם בְּלַחֵשׁ בְּמַעְרִיב, חוֹזְרִיב¹⁶ וכו', בְּשֶׁכַת יִסְמַךְ עַל בְּרַכָּה מְצִין שְׁבַע¹⁷.

15) וכשנזכר בטעותו קודם שסיים את תפילת הלחש, כתב התהלה לדוד (ס"ק ד) שצריך להפסיק מיד את התפילה, וכן משמע בביה"ל לעיל ס"י קכד ס"י ד"ה יכון.

ובתפילות שחרית ומנחה וכדו' שיכול הש"ץ לצאת ידי חובה בחזרת הש"ץ, כתב הגר"ח קניבסקי (אשי ישראל פכ"ד הע' קעט) שהיינו דוקא כשידע קודם חזרת הש"ץ מהטעות שהיתה לו בתפילת הלחש, ובמשנ"ב לעיל (ס"י קח ס"ק ו) כתב שיכון בזה בשביל עצמו וגם לחזרת הש"ץ לציבור למי שאינו בקי. וראה מה שכתבנו שם, שברכת כהנים וכן הפיוטים שמוסיפים לפעמים אינם נחשבים הפסק עבורו.

ואף שבחזרת התפילה בקול רם יוצא גם את חובת תפילתו, כתב התהלה לדוד (שם) שלא נקרא שמשמע קולו בתפילתו, וכמו שכתב במשנ"ב לעיל (ס"י קכד ס"ק ה) שעל ידי הדחק הוא עושה כן, אם כן כאן מפני טורח הציבור מותר לו לעשות כן.

הלכות תפלה סימן קכו קבו

קנא

באר הגולה

ג שם דף ל ד בתי
ורמב"ם פסק י
ההלכות תפלה וטור
ה' וש"י בתשובה
ורבנו שמחה ר טור
בשם הרמב"ם פסק
י מהלכות תפלה

אם היה הטעות באמצעיות. *ואם היה בשלש ראשונות (יא) מתחיל בראש, ואם בשלש אחרונות מתחיל 'רצה': ג כל מקום שהיחיד חוזר ומתפלל, שליח-צבור חוזר ומתפלל אם טעה כמותו, כשמתפלל בקול רם, *חוץ משחרית של ראש-החדש, (יב) שאם שכח שליח-צבור (יג) ולא הזכיר 'עלה וזבוא' עד שהשלים תפלתו, אין מחזירין אותו, מפני טרח (ד) [ד] הצבור, שהרי תפלת המוספין לפניו שהוא מזכיר בה ראש-החדש. אבל אם נזכר קדם שהשלים תפלתו חוזר ל'רצה' ואין בזה טרח צבור: ההג"ש ואמרים (יד) דאם טעה בשחרית של שבת ויום-טוב (טו) דינו כמו בראש-החדש, *הכי נהוג (טור וסמ"ק): ד יאם טעה שליח-צבור כשהתפלל בלחש, לעולם אינו חוזר ומתפלל שנית, מפני טרח הצבור, אלא (טז) סומך על התפלה שיתפלל בקול רם. והוא שלא טעה (יז) בשלש (יח) [יח] ראשונות, שאם טעה בהם לעולם חוזר כמו שהיחיד חוזר:

קכו דין מודים דרבנן, וכו' ב' סעיפים:

א *כשיגיע שליח-צבור ל'מודים' שוחין עמו (ב) הצבור, (א) ולא ישחו (ב) יותר

באר היטב

שערי תשובה

[ד] הצבור. עב"ט, ועין לעיל בש"ת [סימן קח] ס"ק י"ב מ"ש בשם הפרי"ח ושיורי ברכה: [כ] ראשונות. עב"ט, ומ"ש בהן שמתפלל כו הוא מדברי האלנה וזשא, וכן דבם בש"י כהן שהיה מתפלל י"ח בקול רם כו ופסק א"א הרב נר"ו שלא לומר לו כו, ועין בש"י שכתב שהמג"א סימן שיא ושמן השי"ע על השי"ע דסבירא לה דכה"ג הוי טמא דרבנן, ובדברי-שמואל סימן רמת מושב דבם השי"ע מודה בזה ולא איני אלא בסוף טמא לצאת, וכ"כ בשבתי-יהודה לסקר"י ע"ש ע"ש, ועין לקמן לענין נשיאות פנים מ"ש בשם לקט-הקמח ושיורי כנה"ג ב"ד במ"ש הרא"ש בברכות בשם הירושלמי אין מדקדקין במת כבה"ט כו ודעתו דבהכ"ז דין בהמ"ד יש לו לענין זה, עין שם בקצ"ש שם בפרק:

היה: * ואם היה בשלש ראשונות וכו'. עין במשנה ברורה כמה שכתבנו: או שנשתמק בהם באמצע ברכה, ולאפוקי מכלל פתחי-תשובה על ארח-מיים שהביא בשם תשובת בית-יהודא לענין ש"י שנתפלל ב"אמת גבור", דרי ישחור השלי למקום שפסק הראשון ולא לראש, כי מתדושר ר' עקיבא אינר וגם מהנשמת-אדם מוכח להדיא שאינם סבורים בן, וגם בברכי-יוסף רמז על היתה תשובה שלש לגמגם עליה ולא העמידה בספור, עין שם. ודע עוד, דמוכח מדברי הגאון ר' עקיבא אינר והנשמת-אדם דדבריהם אינר ודקא אם זה העומד פתחו לא כון מתחלה לתפלת השי"ע, אבל אם כון לתפלת השי"ע ולא שח בינתיים, אין צריך לחזר בטעה בפני של סדר תפלה כי אם למקום שפסק הראשון, וכן הדין בשלש אחרונות אם טעה או נשתמק בברכה שלישית, אין צריך לחזר כי אם לאותה ברכה אם העומד פתחו כון לתפלת השי"ע, ואפלו אם לא כון רק מתחלת 'רצה', מצדד שם דרי. אך זה לא מעאתי ברור מדבריהם, אם טעה באמצע ברכה אחת מהשלש או נשתמק, וזה העומד פתחו כון לתפלת השי"ע מתחלתו, אם צריך לחזר לתפלת ברכה זו או די למקום שפסק בלבד, כיון דהשלש ברכות חשובות כקדא, ואפלו הכי מקלינן משום דהתקבן מתחלה, אם כון קדא היא אפלו, ואם כון הוא הדין דסגי תחמת נדע אפלו אם יתחיל באמצע ברכה⁽⁹⁾; ואולי יש חלק, ומדברי בית-יוסף, דברו המתחיל נדע שבס"ו וכו' ומשם נלמד וכו', משמע דאפלו ככי האי גונא צריך לחזר לתפלת ברכה, ולא השיגו עליו הנשמת-אדם והגאון רע"א בזה, עין בדבריהם, משמע לקאורה דאפלו לדבריהם נמי הכי הוא, וצריך עיון. ושליח-צבור שהוא כהן, ונודע שמת אחר בבתיים הסמוכים באמצע התפלה, עין במשנה ברורה; ובדריבנדא מה הגידו לו, אפלו הוא רק טמא דרבנן, פסק בפרי-מגרים וצריך לסקט באמצע, ומדברי השערי-תשובה משמע דאין צריך לסקט בנה⁽¹⁰⁾ שהוא מדרבנן באמצע התפלה, עין שם: * חוץ משחרית של ראש-החדש, והוא הדין חלי-המועד [פמ"ג]: * והכי נהוג. עין במשנה ברורה בשם הפרי-מגרים דין זה אינר כמי שהשלים תפלתו אינו חוזר, כן כתב הבלוש וכן הסקימו עמו הרבה אחרונים. שלא זכירוהו השומעים עד שישלים תפלתו, ואפלו אם נאמר דלא בפרי-מגרים,

ששכח והתפלל של חל"ט) ולא הזכיר ומנגנו של שבת ויום-טוב, והשלים תפלתו, אבל אם נזכר קדם שהשלים תפלתו חוזר ל'ישמח משה', או ביום-טוב ל'אתה בתרומנו', כן כתב הפרי-מגרים, ומדברי הרב בהג"ה לקמן בסימן רסח סעיף ה קצת לא משמע בן⁽¹¹⁾: (טו) דינו כמו בראש-החדש. הבלוש הביא דעות בזה ולא הכריע, אבל האחרונים כתבו כהרב: ד (טז) סומך וכו'⁽¹²⁾. ואם בלחש במקריב, חוזר⁽¹³⁾, שאין לו על מה לסקמו. ומיהו, בשבת וסוף על ברכה מעין שבע⁽¹⁴⁾, דלא גרע מחדיד שסומך עליו כבסימן רסח [פמ"ג]: * (יז) בשלש ראשונות. ודוקא כשנזכר קדם שהשלים תפלתו, דלית בזה טרח צבור כל-כך, אבל אחר שהשלים תפלתו אינו חוזר, כן כתב הבלוש וכן הסקימו עמו הרבה אחרונים. ובטור פליג ומקל אפלו בשלש ראשונות בכל גונו, והסומך עליו לא הפסיד [ח"א] בשם א"ר, וכן משמע בבאור הגר"א שהלכה כטור⁽¹⁵⁾:

א (א) ולא ישחו. הינו הצבור. ולענין שליח-צבור גופא, בודאי לא צריך משאך מתפלל. דפסק המתחבר לעיל בסימן קיג סעיף ה דלא ישחה הרבה, עין שם: (ב) יותר מדי. פרוש, וישחה כיש שאר שתייתו⁽¹⁶⁾, כמו שכתוב בסימן קיג סעיף ה. והב"ח מפרש, דב'מודים' שאומר עם השליח-צבור לא ישחה רק ונענע ראשו מעט,

שער הציון

(ד) חז"אדם: (טו) פרי-מגרים: (טז) חז"אדם ושערי-תשובה וש"א, דלא כאלה רבה ובאר היטב: (יז) פרי-מגרים:

א טור בשם
הירושלמי פרק קמא
דברכות והביאו
הרי"ף והרא"ש
בפרק ה דברכות